

Oredništvo i uprava
ZAGREB, MASARYKOVA 28a
Telefon 67-80
Oredništvo in uprava
za Slovenijo in slovenski del
Julijske Krajine
LJUBLJANA, Beogradska ul. 22.

ISTRA

Narod, koji se odreće ma i jedne
stope krvi i znojem otaca svo-
jih natopljen zemi je nije dostojan
da se nazivlje narodom

Manjinski odjeli

UZ PUČKE ŠKOLE NA PODRUČJU BANOVINE HRVATSKE

Novine su prošlih dana objavile propise, što ih je potpisao Ban Banovine Hrvatske dr. Šubić, za otvaranje odjela pučkih škola za djecu narodnih manjina na području Banovine Hrvatske. Uredba glasi:

U banovini Hrvatskoj se može otvoriti odio pučke škole sa nedržavnim nastavnim jezikom, ako postoje slijedeći uvjeti:

1. Ako u mjestu, za koje se traži takav odio, u znatnoj mjeri stanuju državljani kraljevine Jugoslavije s nedržavnim materinskim jezikom.

2. Ako za zatraženi novi odio ima najmanje 30 upisanih učenika dotičnog materinskog jezika. Iz opravdanih razloga odobrit će ban otvaranje ovakvog odjela i sa manje, ako taj broj nije manji od 25.

3. Djeca jedne nedržavne narodnosti ne mogu polaziti školu druge nedržavne narodnosti.

4. Djeca državnog (hrvatskog, srpskog, slovenskog) materinskog jezika moraju polaziti pučku školu s državnim nastavnim jezikom, a djeca druge narodnosti i jezika mogu polaziti odjele pučke škole s državnim nastavnim jezikom, ako to zahtijevaju roditelji.

5. Djeca stranih državljana se mogu — prema želji njihovih roditelja — primati ili u odjele s državnim nastavnim jezikom ili u odjele svog materinskog jezika, ako takovi u mjestu postoje i ako u njima ima slobodnog mjesta.

6. Djeca stranih državljana ne mogu se uzimati u obzir za uvjet naveden pod 2.

7. Ako u jednemu mjestu ima više odjela iste narodnosti, oni mogu imati upravitelja, koji se postavlja iz reda nastavnika tih odjela.

8. Učitelji odjela nedržavne narodnosti treba da pored hrvatskoga jezika potpuno vladaju i jezikom dotične narodnosti.

9. Odluku o otvaranju odjela pučke škole za druge narodnosti donosi ban na molbu roditelja, koja se podnosi nakon izvršenog upisa učenika.

To je prvi dio uredbe, koji smo donijeli od riječi do riječi, te je toliko jasan da je svaki komentar izlišan. Tek ćemo upozoriti na bitne točke tih propisa iz kojih se vidi, da se u svakom mjestu, gdje živi stanoviti broj jugoslavenskih državljana strane narodnosti mogu otvoriti odjeli škole s nedržavnim jezikom, i da je zato potreban broj od najmanje 30 odnosno 25 učenika. Kako se vidi iz posljednje stavke odlučno je zato, da li će dijete ići u školu s hrvatskim jezikom ili u odjel sa stranim nastavnim jezikom, volja njegovih roditelja, koji su nesumnjivo najkompetentniji da odluče o tome, kako žele da im se njihovo dijete školuje.

U drugom dijelu uredbe iznose se propisi o upisu učenika i način, na koji će roditelji djece strane narodnosti dovesti do izražaja svoje pravo, što im ga daje uredba Bana Banovine Hrvatske.

Upis učenika u odjele pučkih škola s nedržavnim nastavnim jezikom vrši se svake godine od 1. svibnja do 1. srpnja, a iznimno ove je godine produljen upis do konca kolovoza.

Roditelji djeteta jedne narodne manjine podnose kod upisa upravitelju škole, kod koje postoji odio pučke škole te narodnosti ili se takav želi zamoliti, neblagovannu pismenu izjavu, u kojoj navode, da su pripadnici dotične narodne manjine i da žele upisati svoje dijete u odio svoga materinskog jezika. Pored ovakove izjave predaju upravitelju još krani list djeteta i — ako je već polazio pučku školu s državnim nastavnim jezikom — svjedodžbu o posljednjem svršenom razredu.

S ovom naredbom stavlja se van snage za područje Banovine Hrvatske sve prijašnje odluke ministarstva prosvjete, koje se odnose na otvaranje i upis djece u odjele pučkih škola s nedržavnim nastavnim jezikom.

Koliko je nama poznato nije se na ovu veoma važnu uredbu potanje osvrnula nijedna hrvatska novina, a nisu se o njoj izjasnili u svojoj štampi ni predstavnici narodnih manjina na području banovine Hrvatske, kojih se to tiče. No bili li komentari s principijelnoga, političkoga, praktičnoga pedagoškoga i kakvog god drugoga gledišta ovakvi ili onakvi, jedno stoji, da se i u ovoj uredbi očituje slobodovinnost u postupku prema narodnim manjinama i jasna volja, da se pripadnicima narodnih manjina u Banovini Hrvatskoj na području pučkoga školstva pruži najšira mogućnost za slobodno njegovanje njihovoga materinskoga jezika i obuku njihovog podmlatka u materinskom im jeziku.

To je u ostalom u skladu s naravnim i nacionalnim pravima svakoga naroda i svake njegove imalo znatnije skupine, bez obzira unutar kojih granica se ona nalazila.

PROSLAVA U ČAST Dra V. MAČKA

Prošle subote i nedjelje održana je proslava 61. rođendana i imendana predsjednika HSS i vođe hrvatskoga naroda Dra Vlatka Mačka. Proslava je održana u svim hrvatskim krajevima, u gradu i na selu, a najveća je održana u Zagrebu, glavnom središtu hrvatskoga naroda.

Proslava je započela u subotu u jutro svečanom službom Božjom u Markovoj crkvi, nakon čega su slijedila čestitanja jubilaru. Na večer je velebna manifestaciona povorka prošla glavnim gradskim ulicama na Prilaz, da pozdravi svečara pred njegovim stanom. Dr. Maček je s prozora svoje kuće u društvu svojih najbližih političkih i stranačkih suradnika promatrao mimohod povorke.

Na govor, kojim ga je pozdravio narodni zastupnik Pečnik, Dr. Maček je odgovorio kratkim govorom, u kojem je među ostalim rekao:

»Kao i svake godine i ove sam godine tronut ovom manifestacijom ljubavi hrvatskoga naroda. Mi ove godine ovaj dan dočekujemo djelomično ljepše, slobodnije i veselije, nego prijašnjih godina, ali s druge strane dočekujemo taj rođendan s mnogo više zabrinutosti, nego što je to bilo prošlih godina... Budite uvjereni, nastojat ću da spasim hrvatskom narodu, čitavoj jugoslavenskoj državi, cijelome Balkanu mir, koliko to bude ikako moguće!«

Drugi dan proslave, nedjelju, proveo je Dr. Maček na selu, posjetivši nekoliko većih i manjih hrvatskih mjesta, da time naglasi važnost ove manifestacije, u kojoj su jednako sudjelovali grad i selo. U Donjoj Stubici, gdje su ga seljaci oduševljeno dočekali, kao što su ga, u ostalom i u svim mjestima gdje se pojavio oduševljeno dočekali i pozdravili. Dr. Maček je također održao kraći govor, u kojem je istaknuo kako danas

živimo u doba kad se mijenja svijet. Ono što je prije dvadeset godina bilo stvoreno nasiljem i bez pitanja pojedinih naroda, evo se ruši. Što će biti novo stvoreno, to danas zna samo dragi Bog. Ali jedno znamo i mi — rekao je Dr. Maček — što god bude stvoreno, ako ne bude stvoreno po volji naroda hrvatskoga, ne će za Hrvate vrijediti.

Proslavi rođendana i imendana Dra Mačka u Zagrebu, a djelomično i u hrvatskoj pokrajini prateći Dra Mačka na njegovom putu, prisustvovali su i brojni strani novinari, beogradske i talijanske listove. Od talijanskih novinara bili su u Zagrebu dopisnik torinske »Stampe« Alfio Russo i dopisnik rimskoga »Giornale d'Italia« i tršćanskoga »Piccola« Tomajuoli. Bili su na dalje prisutni novinski ataše bugarskoga poslanstva u Beogradu Georgijev i dopisnik ruske novinske agencije »Tass« Poletajev, kome je to bio prvi boravak u Zagrebu. Poletajev je iskoristio priliku da se pobliže upozna s Hrvatskom, pa je posjetio još i neka mjesta u Hrvatskom Zagorju te Hrvatsko Primorje (Crikvenicu).

Povodom proslave predsjednika HSS i podpredsjednika vlade Dra Mačka boravili su u Zagrebu i brojni ministri, a od stranih diplomata doputovalo je u Zagreb, privatno, talijanski poslanik u Beogradu Mameli. Dru Mačku čestitali su proslavu brojni političari, među ostalim predsjednik vlade Cvetković, ministar dr. Korošec, ban Natlačen i t. d.

Hrvatske novine od subote, nedjelje i ponedjeljka posvetile su čitave stranice proslavi. Pišući o značenju manifestacija održanih u Zagrebu i hrvatskoj pokrajini, »Obzor« je naglasio, da su dvodnevne manifestacije prilikom proslave rođendana i imendana Dra Mačka diljem hrvatskih zemalja ponovno potvrdile, da hrvatski narod stoji uz Dra Mačka, i da je spreman podnijeti svaku žrtvu, koju bi od njega tražila hrvatska domovina.

NARODNOSNI PROBLEMI U RUMUNJSKOJ

UKRAJINCI, BUGARI, RUSI I JUGOSLAVENI U RUMUNJSKOJ

U bečkom časopisu »Volkstum im Südosten«, u broju za lipanj, napisao je Egon Lendl članak pod naslovom »Životni prostor rumunjskoga naroda i novi narodni pogranični problem«. Nakon što je označio rumunjski centralni narodni teritorij — Transilvaniju visoravan i Karpatski vijenac — koji su Rumunji s jedne strane prešli a s druge strane strani elementi ušli u taj rumunjski životni prostor, autor posećuje posebnu pažnju manjinama na istoku i na zapadu rumunjskog životnoga prostora, t. j. Ukrajinacima, Rusima i Bugarima s jedne, a Mađarima i Jugoslavenima s druge strane.

Ukrajinci su nastanjeni u predjelima od gornje Tise, preko Karpata do Bukovine i dalje do istočne Besarabije. Ali ukrajinska naselja dopiru čak i do Crnoga mora. Naravno je ukrajinski živalj dopro duboko u šumske krajeve Bukovine.

Lendl računa da ima u Rumunjskoj — prije pripojenja Besarabije i Bukovine Sovjetskoj Uniji — oko 600.000 Ukrajinaca. Najviši kulturni stupanj dostigli su Ukrajinci u Bukovini dok se oni u Mađarskoj i Rusiji nisu tako brzo kulturno razvijali. U Bukovini ima oko 250.000 Ukrajinaca, a broj Rumunja iznosi oko 400.000. Sovjetska Rusija je, kako je poznato, zaposjela samo sjeverni dio Bukovine.

No kako je općenito teško dovesti u sklad statistike oprečnih tabora tako imamo i ovdje slučaj s drukčijom, protivnom tvrdnjom u pogledu broja Ukrajinaca u Bukovini. Tako na pr. organ jugoslavenskih Ukrajinaca »Ruski Novini« ističe, da u Bukovini živi 400.000 Ukrajinaca (41 posto od cjelokupnoga stanovništva). Trideset posto su Ru-

munji, Nijemaca ima 20 posto, a ostalo su Poljaci.

Druga manjina u Rumunjskoj, Bugari su nastanjeni prvenstveno u Dobrudži, zatim u Besarabiji, a i u samom Banatu. Dobrudža je pripojena Rumunjskoj godine 1878. mirom u San Stefanu. Nakon balkanskoga rata godine 1913. kad su rumunjske čete upale u južnu Dobrudžu, pripojena je Rumunjskoj i pokrajina Deli Orman. U Dobrudži ima oko 185.000 Bugara, koji imaju većinu u okružjima Dorostor i Kaliakra. Nešto manji je broj Bugara u Besarabiji. Što se tiče Mađara koji žive unutar rumunjskih granica njihov je broj također veoma znatan, a upravo u posljednje vrijeme postao je aktuelan problem mađarske manjine u Rumunjskoj kao i pitanje teritorijalnih ispravaka granice prema Mađarskoj.

U Rumunjskoj je znatna i njemačka manjina (Sasi u Erdelju), a na ušću Dunava, pored Ukrajinaca, Nijemaca, Bugara i Rumunja nalazi se i oko 400 hiljada Velikorusa (porumunjskim stastikama), a njihova naselja nalaze se čak južno od ušća Dunava u Dobrudžu.

U Rumunjskoj živi i stanoviti broj Hrvata i Srba. Lendl veli, da broj Srba iznosi 40.000, a da se njihova naselja prostiru od Banatske klisure uz jugoslavensko-rumunjsku granicu, kroz južni Banat i dalje prema sjeveru. Broj Rumunja u jugoslavenskom Banatu je nešto veći.

U vezi s tim člankom »Ravnopravnost« primjećuje, da je njemački autor propustio navesti i Hrvate-Krašovane, kojih da ima sedam do deset tisuća, a da je i broj samih Srba odveć nisko ocijenjen.

TJEDAN MEĐUNARODNE POLITIKE NOVINE JAVLJAJU

u času dok ovo pišemo, da je njemačka vlada službeno pozvala bugarske i rumunjske državnike u posjet, pa bi najprije imali krenuti u Salzburg na konferenciju s ministrom vanjskih poslova von Ribbentropom, rumunjski ministar pretsjednik Giurgutu i ministar vanjskih poslova Manolescu, a zatim, koncem tjedna, i bugarski ministar pretsjednik Filov i ministar vanjskih poslova Popov.

Put rumunjskih i bugarskih državnika u Njemačku, koji dolazi kratko vrijeme nakon sličnoga putovanja grfa Telekyja i grofa Csakyja, u vezi je s rumunjskim pitanjem, koje je — kako smo u jednom prijašnjem pregledu napomenuli — postalo otvoreno sovjetskom akcijom prema Rumunjskoj dotično pripojenjem Besarabije i sjeverne Bukovine. Kako ni Mađarska a ni Bugarska nisu krile svojih revizionističkih težnja na štetu Rumunjske, bilo je jasno, da će i one postaviti svoje zahtjeve. Jasno je također bilo i to, da one to ne mogu učiniti na način sovjetske unije, izravnom presijom, već posredno preko sila osovine, na koje su i oslanjale svoje revizionističke težnje, uz njihovo posredovanje i njihov pristanak.

Kad je došlo nedavno do puta mađarskih državnika u München pomišljali su neki, da je za Mađarsku nastupio trenutak, da se ispune njeni zahtjevi za vraćanjem Erdelja. Medjutim se pokazalo, da sadanji momenat zato nije prikladan, te da valja pričekati do konca rata s Engleskom da se potpuno uredi pitanje evropskoga jugoistoka, u kome zacijelo — barem sa stanovišta revizionizma susjednih država Mađarske i Bugarske — rumunjsko pitanje predstavlja centralni problem.

Kako poziv rumunjskim i bugarskim državicima dolazi prije navale na Englesku znak je, da je u rumunjskom pitanju u međuvremenu došlo do novih momenata. Pri tome se — čini se — sve više ispoljuje tendencija, da se to pitanje ne riješi jednostrano, na preveliku štetu Rumunjske, što pokazuje i sam poziv upućen rumunjskim vodećim političarima, kao što se može predmijevati i to, da će se i bugarskim odgovornim faktorima savjetovati ono, što je savjetovano nedavno mađarskim u Münchenu, da se sa svojim zahtjevima još malo strpe, te da je jedini put kojim valja ići riješenju vesećih pitanja između Rumunjske i Bugarske put mirnoga rješenja, put izravnoga sporazuma.

Možda se ne će pogriješiti, ako se ovo novo aktualiziranje rumunjskoga pitanja dovede u vezu sa sovjetskom akcijom na Baltiku, gdje se ovih dana odigrava epilog onoga procesa, koji je započeo diobom Poljske u ruinu, a nastavljen sklapanjem dvostrukih paktova o uzajamnoj pomoći s trima baltičkim državicama Litvom, Estonskom i Lotiškom, i sovjetsko-finskim ratnim sukobom. U glavnim gradovima triju do nedavna još barem formalno samostalnih država novi su parlamenti izglasali zakon o pripojenju savezu sovjetskih republika, čime će sovjeti, kad se u Moskvi formalno odobre ove odluke donesene istoga dana, 21. o. mj. u prisutnosti moskovskih izaslanika, proširiti svoje državne granice prema sjeverozapadu, Litva, Lotiška i Estonka su time kao države likvidirane, i odsada će se o njima govoriti kao sovjetskim republikama, dijelovima sovjetske unije.

Sigurno je da za momenat taj sovjetski korak ne će izazvati nikakvih komplikacija, a to se može zaključiti i iz velikoga Hitlerovog govora, što ga je održao prošloga petka u Reichstagu, u kojem je njemački vođa istaknuo kako su između Reicha i Sovjetske unije podijeljene interesne sfere, i kako je naivno spekulirati s nekim njihovim predstojećim sukobom.

Ali ako je sukob u sadanjem času isključen to naravno ne znači da sile osovine ne će nastojati, da na drugim, za njih veoma važnim sektorima — a takav je bez sumnje evropski jugoistok i Balkan — ne afirmiraju i osiguraju svoje interese.

Već spomenuti Hitlerov govor izrečen u prisutnosti grofa Ciana, koji je u glavnom bio namijenjen Engleskoj, općenito je protumačen kao posljednji ultimatum Velikoj Britaniji, da napusti svoje stanovište i prekine ratom. Koliko to njeni odgovorni faktori ne učine uslijedit će »munjevita naval«. Kako se vidjelo iz govora britanskih državnika, Englezi pretnostavljaju da sada još nastavak rata nego kapitulaciju, pa se prema tome rat Njemačke i Italije protiv Engleske i zemalja britanskoga imperija (Nastavak na 2. str. 1. stupac)

VIJESTI IZ ZADRA

Zadar — Siamske blizanke. U zadar-skaj bolnici rodila je jedna žena dvojke, koji su bili preko čitave hrptenjače zajedno srasli. Bile su dvije djevojčice. Nakon jednog sata obe su umrle jedna za drugom. Razudbom njihovih tijela ustanovljeno je da je osim srašene hrptenjače u njihovim tijelima bilo i mnogo drugih abnormalnosti tako da ne bi bile mogle živjeti ni onda, kad bi eventualno operacijom bilo izvršilo rastavljanje jedne od druge.

Zadar — Strašno nevrijeme. Na 18 o. mj. pod večer vladalo je u Zadru strahovito nevrijeme, koje je došlo negdje s mora sa zapada. Udarci vjetrova i oluje dolazili su naglo jedan za drugim čupaajući stabla, skidajući krovove i rušeći dimnjake. Cigle s krovova letjele su na sve strane no žrtava nije bilo, jer su se svi ljudi ubrzo povukli s ulica u svoje kuće. Vihor je otkidao prozore i razbijao izloge dućana, noseći zavjese kojima su izložili natkriveni, u krpama na sve strane.

More kao da je pobjesnilo, njegov je izgled bio užasan upravo apokaliptički. Valovi su zauzimali sablasne oblike, dižući se po nekoliko metara u vis. Neke su ladje otkinute i odnesene daleko van na more, dok su druge bačene o obalu bile sasvim razbijene na komade. Manje ladje izbacili su valovi daleko na cestu uz obalu. U isto doba spustio se iz neba strašan pljusak, pravi prolom oblaka.

Sve to, međutim, nije dugo trajalo, jer se je još prije zalaska sunca, sunce još jednom pokazalo na nebu i nasmijalo pozlatilo mokri i pokisli grad.

SABIRALIŠTA ŽITA

Rovinj — Žetva i vršenje žita približava se kraju. Po svim općinama izvešeni su plakati koji pozivaju narod da sav višak žita odmah izruči u državna sabirališta po utvrđenoj cijeni. Za privatnu porabu smije se zadržati točno određena količina koja se kreće prema broju članova obitelji. Prodavanje žita privatnim licima je najstrože zabranjeno.

MORSKI PAS U VOLOSKOM

Volosko — Ribari, zaposleni na tučolovci u voloskom zalivu, bili su prošle sedmice ne malo iznenađeni kada su počeli vući mreže, u kojima je po njihovom mišljenju bila bogata lovina tune. Tune je zaista bilo mnogo, no malo je što ostalo za njih, jer je ogroman jedan morski pas upao u mrežu i požderao golemu količinu uhvaćene ribe, a nato razderao mrežu i nestao u morskim dubinama.

Obližnji ribari su već nekoliko dana prije toga obavijestili vlasti, da po kvarnerskom zalivu luta veliki morski pas.

AJDOVŠČINA DOBILA NOVEGA ŽUPNIKA

Ajdovščina, julija. — Dne 1. julija je bil umeščen za župnika v Ajdovščini Dušan Bratina, dosedani župni upravitelj pri Sv. Tomažu.

DUHOVNIŠKA VEST

Trst, julija. — Novomaišnik Dominik Pegan iz Ponikev na Krasu je bil imenovan za kaplana v Buzetu.

NOVI DOKTORJI

Gorica, julija. — Na univerzi v Padovi so doktorirali iz filozofije: Mirko Zupančič iz Vrtojbe, Boris Biteznič iz Solkana in Štefania Ravnič iz Lupoglave v Istri. Iz inženirstva je doktoriral Vilko Čermelj iz Šturij. Čestitamo!

STRELA GA JE UBILA

Tolmin, julija. Na planini Kuk nad Tolminom je divjala nevihta. Predelavec Vamossi, doma iz starih pokrajini, si je kljub neurju še dal opravka na prostem. Med silnim gromom je udarila strela in zadela nesrećnoga delavca. Obležal je na mestu mrtev.

NESREĆA NA ŽELEZNICI

Tolmin, julija. — Na železniški postaji v Podmelcu v Baški dolini so premikali vlak. Zbog nepričakovanega sunka železniškoga voza je 26-letni železničar Danijel Leban zgubio ravnotežje, padel na tla in si zlomil desno nogo. Odpehali so ga s prvim vlakom v goriško bolnišnico.

(Nastavak s prve strane)

nastavlja. Kakav će njegov tok biti pokazat će skorij dani, a da će biti nepoštedan i strašan — to se unaprijed openito naviješćuje.

Dok je evropska javnost, kako se vidi, pod dojmom sadanijega rata i ostalih promjena, koje se provode doduše još na miran način, ali ipak u znaku rata — dotle se u Havani, glavnom gradu otoka Kube, sastala panamerička konferencija. Ministri vanjskih poslova država američkoga kontinenta, istina raspravljaju o čisto američkim pitanjima, ali i ta vijećanja s obzirom na ciljeve konferencije, koji se mogu ukratko definirati kao jačanje i izgradnja sveameričke solidarnosti pod vodstvom USA, stoji pod utjecajem rata, koji vode evropske velevlasti.

Drugim riječima i oni najudaljeniji koji ne sudjeluju u ratu i ne žele ga, ne mogu mu se nikako otežati.

MATE BAŠTIJAN

PJESNIK I RODOLJUB

Nažalost vrlo je malo poznat ovaj naš veliki istarski nacionalni radnik i starijima, a još manje našoj omladini. Zašto? Zato, što Mate Baštijan nije pisao o sebi, nije sebe isticao ni hvalio; sve što je napisao u novinama, nije potpisivao; sve što je za naš narod u Istri uradio na polju političkom i prosvjetnom, radio je tiho, a ne javno. Taj Baštijanov javni, dotično tajni rad mogao bi se pripisati njegovoj skromnosti i nesebičnosti. Drugi razlog bio taj što je bio svećenik i vjeroučitelj na talijanskoj gimnaziji u Trstu. Prigodom pogreba Mate Baštijana (1885. g.) u Trstu, održao mu je nadgrobni govor tadašnji kanonik Šterk (kasnije biskup u Krku i Trstu) na hrvatskom jeziku, što je začudilo neke prisutne Tršćane Talijane. Jedan stojeći blizu mene reče: »Appena adesso savemo che iera Slavo«. Teško je bilo naime u ono doba ispoljavati se nacionalno, a osobito Baštijanu kao kateheti na talijanskoj gimnaziji. Ipak je bio on naš prvi i najveći nacionalni radnik u Istri. Prvi... Žarki rodoljub videći svoj zapostavljeni i zapušteni narod, dao se oduševljeno na posao. Osnovao je sa prijateljima tada kanonikom Dobrilom, Karabaićem, Ujčićem i Padavićem g. 1870. »Našu Sloge«, taj prvi naš istarski list, kojim je bio deset godina odličnim urednikom. To su znali samo njegovi lični prijatelji, a javnost nije. — Kao »službeni« urednik bio je označen pop Ant. Karabaić. Mate Baštijan kao prvi urednik »N. Sloge« pisao je uvodne članke, političke preglede, a i dopise na temelju onoga što je čuo i vidio i na temelju onog što bi doznao pismeno i usmeno od mnogih naših Istrana koji su ga često posjećivali u Trstu. Pisao je i »Jurinu i Franinu«, čiji su šaljivi ali poučni razgovori najviše interesirali naš seljački svijet. Pamtim kao dijete kako je moj stariji brat glasno usred sela čitao ljudima »Jurinu i Franinu«. Ljudi ga pažljivo slušali i smijali se mnogošta naučili. Matov brat-blizanac Ivan, i on vjeroučitelj u Trstu, kasnije istaknuti i poznati slikar, naslikao je »Jurinu i Franinu«.

Mate Baštijan od osnutka »N. Sloge« do pred svoju smrt vodio je narodni život Hrvata u Istri. U »N. Sloge« izlazile su i njegove rodoljubne pjesme, kojima je nastojao probuditi u našem narodu nacionalni osjećaj, a to znači da se digne i riješi okova, pa da postane slobodan duhovno i materijalno. Toj svrsi poslužio je i Dobrilin molitvenik »Oče budi volja Tvoja« (štampan prvi put 1854. g.), koji je imala skoro svaka naša kuća, a nosile ga u krkvu naše djevojke, pa i one koje nisu još znale čitati. Tako je naš narod čitajući »N. Sloge« i ovaj molitvenik postajao ne samo pismeniji nego i nacionalno svjesniji. Nacionalni rad Baštijana i Dobrile nastavili su njihovi sljedbenici Laginja, Spinčić, Mandić, Vitezić i drugi.

Nameće se pitanje: Odakle Baštijanu taj njegov nacionalni duh? Njegovo školovanje na Rijeci i u Zagrebu (7. i 8. razred) 1847. i 1848. g. u doba nacionalnog ilirskog pokreta i oduševljenja, dalo mu je poletni pravac njegovom narodnom radu. Njega je Zagreb, kao središte ilirizma, privukao iz Rijeke. Baštijana je svakako oduševio ilirizam a i ratoborni Jelačićev pokret za slobodu Hrvata i Hrvatske 1848. g. Mate Baštijan počeo je pjesnikovati već na Rijeci kao djak, a nastavio je u Zagre-

bu. Već prije osnutka »N. Sloge« isticao se on kao rodoljub, pjesnik i novinar. Saradjivao je u raznim zagrebačkim listovima, osobito u »Nevenu« i »Obzoru«. Spomenuti ću još da je on napisao i neke igre iz života Kastva i Lovrana, koje nije dospio da dovrši, što konstatuje njegov kritičar Marin Sabić u »Viencu«.

Baštijanove pjesme su ponajveć poučno-nacionalnog sadržaja, ali je ispjevao i više ljubavnih pjesama. Da nije bio svećenik on bi se bio njima više bavio i istaknuo kao čovjek osjećaja i sentimentalnosti. Bio je u živom kontaktu sa istaknutim našim ličnostima na polju prosvjete, politike i pera u Hrvatskoj i s njima se dopisivao. Dopisivao je i sa Franom Kurelcem, koji je zavolio Istru i Istrane, i mnogo se za njih interesirao. Zbog toga je on stupio u dodir sa Baštijanom kao istarskim narodnim borcem. Kurelac je propustio i upoznao čitavu Istru; pješice iz Rijeke prešao je »Vučku-goru« i došao u dodir sa našim ljudima. Možda je tom prigodom posjetio u Trstu braću Baštijane. O tome je pisao Mirko Breyer u svojoj knjizi: »Hrvatski moderni pisci«, u kojoj je opisao i život Frana Kurelca. Breyer naziva Matu Baštijana »jednim od najodličnijih činilaca u političkom i narodno-kulturnom životu Istre u prošlom vijeku« (»Istra« 12-1939.).

Naša istarska javnost, osobito naš mlađji svijet prelamalo pozna Matu Baštijana. Doduše njegov zavičaj inicijativu Vjek. Spinčića podignu njemu i bratu mu Ivanu spomen-ploču na njihovoj rodnoj kući u Sv. Mateju (1930. g.) prigodom 100-godišnjice njihova rođenja. Prof. Vjek. Spinčić iznio je njegov kratak životopis u knjizi dra Grubera: »Povijest Istre«, u dodatku ove knjige pod naslovom »Narodni pokret u Istri«. I Spinčić veli o Mati Baštijanu, da je vodio do svoje smrti narodni život Hrvata u Istri.

Jedna ulica u Zagrebu nosi njegovo ime. No o Baštijanu je najopširnije pisao Marin Sabić u »Viencu« 1889. i 1895. g., gdje je kritički ocijenio njegova pjesnička djela; ali se manje pozabavio njegovim kulturnim i političkim radom. Bila bi dužnost, nas Istrana, da se netko koji to može i znade potvrditi da iznese pred našu javnost studiju o Baštijanovom životu i radu, jer se do sada vrlo malo zna o tom našem prvom narodnom borcu u Istri. Time bi se ujedno opisao kulturni i politički život Istre u prošlom vijeku, koji mnogo nalik današnjem. Mnoge Baštijanove pjesme i igrokazi nisu izašle u »N. Sloge«. Pitanje je: gdje se sada nalaze? Drugo je pitanje: Tko je taj u Trstu od koga je Baštijanov kritičar Marin Sabić primio njegove rukopise? Znam pozitivno (bio sam na pogrebu kao 15-god. koparski djak) da su poslije smrti oba brata Baštijana njihovi prijatelji sve odnesli iz njihova stana, pa dakako i rukopise. Gdje se sada nalaze? Možda o tome nešto znadu danas živi rođaci prijatelja Baštijanovih: Ant. Karabaić, M. Ujčić, Mata i Frana Mandić i drugih. Možda bi i Kastav znao o tome štogod reći?

Da završim kratkim životopisom: »Oba blizanca Mate i Ivan Baštijan, rođide se u Sv. Mariji (kod Kastva) 5. septembra 1828. Polazili su gimnaziju na Rijeci i Zagrebu (1848 g.) a bogosloviju u Gorici. Službovali su kao kapelani u nekim selima sjeverne Istre, a onda premješteni kao vjeroučitelji, Mate na talij. gimnaziju, a Ivan na pučku školu u Trstu, gdje su živili i stanovali zajedno do svoje smrti. Jednako su mislili i raspravljali danomice među sobom; ali Ivan se nije bavio perom kao Mate, nego kistom. Privatno se bavio slikarstvom i na tome polju stekao je dobar glas u Istri. Mnoge naše crkve i danas imaju njegove svetačke slike. Ali on se bavio i drugim slikanjem, no druge slike ne zna se gdje se nalaze. U Zagrebu sam vidio jednu njegovu sliku. Mate je umro i bio pokopan u Trstu 24. XI. 1885. a Ivan par mjeseci kasnije. Rodide se i umriješe tako reći zajedno i istodobno, obojica kao umjetničke duše živjeći i uživajući jedino u umjetnosti i nacionalnom radu. Umriješe kao siromasi ne ostavivši ama ništa, nego samo dobar glas i djela pera i kista.

Svršavajući ove retke istaknuti ću želju, da bi se netko potrudio, da se ne samo pronadju nego i izdadu u posebnoj knjizi pjesme Matka Baštijana, jer ono što je on napisao u ono doba u prošlom vijeku vrijedi nažalost i danas.

Vinko Šepić

ELEKTRIČNA RAZSVJETLJAVNA V HARIJAH

Ilirska Bistrica, julija 1940. — V ponedjeljek dne 15. t. m. je prvi zasvetila električna luč v Harijah, najveći vasi v ilirsko-bistriški občini. Tej svečanosti so prisostvovali vse občinske oblasti ter tudi funkcionarji fašistične stranke, ki so poudarjali velik pomen nove pridobitve

PULJSKI PREFEKT U ISTRI

Pula — Puljski prefekt u želi da upozna narodne potrebe i mišljenje češće putuje po Istri. Tako je u posljednje vrijeme posjetio Poreč, Vižinadu, Pazin i Buzet. Svakamo dolazi nenajavljen. Po Istri putuju i federalni tajnici. Tako je ovih dana bio u Šapianama i u Jablancu riječki federalni tajnik Servidori.

OPASNO NASTRADA

Zminj — Ambroz Načinović Stjepanov iz sela Matijašići vozio se na biciklu, te je skoro zaglavio. Pao je tako nesrećno da mu je pri padu pukla lubanja. Hitno je prevezen u puljsku bolnicu, ali njegovo je stanje tako teško da liječnici sumnjaju da bi mogao ostati na životu.

NASTRADA VATROGASAC

Ilirska Bistrica — U riječkoj bolnici preminuo je vatrogasac Josip Tomšić iz Ilirske Bistrice, koji je prošle subote nastradao paviš s liestava. Njegovom sprovodu prisustvovalo je veoma mnogo ljudi, a bili su prisutni i predstavnici vlasti.

PROPAGANDA ZA MALTU

Pula — Na 13 o. mj. održao je i u Puli predavanje o talijanstvu Malte, Maltezanin talijanski senator profesor Mifsud. Prof. Mifsud je jedan od poznatih malteških talijanskih iredentista, koji je naročito u posljednje vrijeme pokazao u svom radu veliku aktivnost te je po raznim gradovima Italije održao niz predavanja o Malti. Njegovo predavanje održano u Puli bilo je vanredno dobro posjećeno. Došao je na poziv društva »Dante Alighieri« u Istri poznatog još iz doba prije rata, te instituta za fašističku kulturu. Bio je prisutan poslanik Mrak, predstavnici vlasti i fašističkih organizacija, te mnogo vojnih ličnosti. Predavanje je bilo popraćeno burnim pljeskom.

OTVORENA POŠTA U LIVADAMA

Livade — U Livadama je do sada postojala samo poštanska agencija. Počevši od 13 o. mj. otvoren je u Livadama poštanski ured III. razreda. Livade su, kako je poznato na glasu zbog svojih sumpornih kupka.

DJEČJA KOLONIJA IZ KRKA NA PROLAZU KROZ RIJEKU

Rijeka — U pratnji talijanskog konzula prešle su preko sušačkog mosta 52 djevojčice iz Krka, koje su upućene na oporavak u Italiju. Djevojčice idu u Riccione, a snjima idu i talijanske učiteljice iz Krka. Djeca su bila na Rijeci svečano dočekana od članica riječkog ženskog fašija. Jedan dio djece ide na jezero Como.

MEŠANJE SLADKORJA

Trst, julija. (*)** Pred kratkim je bil izdan odluk, da se v Svrho štednje s hranili, predvsem radi varčevanja s sladkorjem odslej prodaja sladkor, ki je mešan 7 gotovim odstotkom saharina.

LETINA NA VIPAVSKEM

Vipava, julija. (*)** Naši kmetje se zelo prirožujejo nad izredno deževnim vremenom letošnjega leta, kar ni zadosti drugih nalog, pa še vreme nagaja skoraj dan za dnem tako, da so le z najvećjo težavo pospravili letošnje košnje. Od žita najbolj kaže turšica, ki ji mokro vreme zelo prija. Pri trii, temu najvažnejšem pridelku naše doline pa je nasprotno. Če se v kratkem vreme kaj ne zboljša ni pričakovati, da bi pridelali kaj doštji vina, da o kvaliteti ne govorimo, ker letos pravzaprav lepe in tople dni kar jih je bilo, lahko kar na prste seštejemo, za trto pa nastopa sedaj najvažnejši čas zoritve za kar nujno rabi malo več sonca in vroćine. Pri poljedlskih delih se opaža precejšnje pomanjkanje tudi delovnih moći, tako da v splošnem za kmeta ne bo letos kaj prida letine.

40-LETNICA MAŠNIŠTVA

Gorica, julija. — V ponedjeljek, 22. julija so na Sv. gori praznovali 40-letn. svoje prve sv. maše Val. Batić, župnik na Slapu pri Vipavi, Jože Milanić, župnik v Medani v Brdih, in Valentin Pirc, župnik na Idriji ob Bači. Župnik Batić je doma iz Črnič, Pirc in Milanić sta pa iz Vojšćice na Krasu. Ta dva slavljena sta pela svojo prvo sv. mašo v rojstni vasi isti dan drug za drugim pri istem oltaru. Sv. maša je bila na prostem. Oltar je bil pod velikim orehom. Pomembnoga dogodka se ljudje še danes živo spominjajo. Saj se je bil tisti dan zbral ves Spodnji Kras v Vojšćici, ljudi se je trlo in stariji ljudje še kaj radi pripovedujejo, kako so bili takrat otroci in so med mašo viseli kar po sosednih drevih in zidovih. Svatovsko kosilo sta imela oba novomaišnika tudi skupno na prostem pod drevjem in zelenjem. Delovnim in zaslužnim jubilejom želimo še lepo vrsto let v zdravlju in blagoslovu božjem, najprej vsaj do zlate maše!

PAO S BICIKLA

Vele Mune — Josip Dujmović iz Velikih Muna vozio se je na biciklu na posao, ali je na jednom zaokretu kraj sela Mućići tako nesrećno pao s bicikla, da je razbio ključnu kost i dobio potres mozga. U vrlo teškom stanju prevezen je u riječku bolnicu, gdje će morati odležati prema liječnikom mišljenju najmanje šest, sedam tjedana, u koliko ne nastupe još kakve komplikacije.

SLOVENIJA I SLOVENCIM

KOLIKO IMA SLOVENACA I GDJE ŽIVE

»Slovenska straža«, društvo za narodnu obranu u Ljubljani izdalo je knjigu »Slovenija in Slovenci« iz pera Frana Erjavca. Knjizi je dodana i zanimljiva karta »Slovenskoga teritorija«, koja pokazuje kretanje etnografske granice na sjeveru od doba seobe naroda do 1918.

Autor, kako čitamo u »Ravnopravnosti« daje sažeti pregled političkoga, kulturnoga i gospodarskoga razvika Slovenaca, u prvom redu onih, koji žive u Jugoslaviji. Samo 68,5 posto Slovenaca nastaneno je na kompaktnom teritoriju slovenskoga naroda u Jugoslaviji, ostali se nalaze u Italiji, Njemačkoj.

Autor računa da »slovenski teritorij« zauzima 25.000 četvornih kilometara i to u ovim državama:

Država	km	% Slovenci	%
Jugoslavija	15.809	61	1.078.000
Italija	5.995	25	420.000
Njemačka	3.572	14	89.000
Mađarska	140	0,6	11.000
Ukupno	25.556		1.607.000

Broju 1.607.000 treba dodati još 75.000 Slovenaca koji žive izvan Dravske banovine u Jugoslaviji, i oko 300.000 Slovenaca iseljenika. Slovenci se rado iseljuju. Iseljenika ima u Njemačkoj 32.000, u Francuskoj 16.000, u Belgiji i Holandiji 10.000, u ostalim evropskim državama 10.000, u Sjedinjenim Američkim Državama i Kanadi 250.000, u Južnoj Americi 45.000, u Egiptu 5.000, na ostalim kontinentima 6.000. Svega ima u svijetu 2.056.000 Slovenaca.

BESARABIJA IMA 81 ODSOTKOV SLOVENSKEGA PREBIVALSTVA

Konec junija je moskovski list »Izvestija« objavio sledeće podatke o Besarabiji u severnem delu Bukovine.

Besarabija ima 45.638 kvadratnih km površine. Po obsegu je veća od nekih evropskih država kot na pr. od Švice, Belgije, Holandije. Po podatkih iz l. 1938. je število prebivalstva znašalo 3.147.646. Po ruski statistiki iz l. 1907. so Ukrajinci, Moldavci in Rusi tvorili 76 odstotkov prebivalstva. Bolgari 5 odstotkov, Židje in ostale narodnosti pa 19 odstotkov. Glavno mesto Besarabije je Kišinjev.

Pred romunsko okupaciju je bila Besarabija smatrana za najbogatiji poljedelski del Rusije. Tu so gojili pšenico, koruzo, ječmen, sadje, trto, tobak. Zelo dobra klima in plodna zemlja sta ustvarili ugodne prilike za razvoj poljedelstva.

V začetku l. 1918. so romunske čete zavzele Besarabijo. Angleška in francoska vlada sta podprli to okupaciju in jo kmalu na to tudi uradno priznali.

Okupacija Besarabije od strani Romunije je izzvala velike spremembe, posebno pri kmetih. Industrija je skoro popolnoma izginila, mesta so se izpraznjevala. Tako se je na pr. po podatkih romunske statistike zmanjšalo prebivalstvo Kišinjeva v teku 14 let za tretjino.

Prebivalstvo severnega dela Bukovine, ki je sedaj prišel v sestav Sovjetske Zveze, je po svoji ogromni večini vezano s So-

vjetsko Ukrajinu po zgodovinski usodi, jeziku in nacionalnem sestavu. Leta 1918. nekaj dni pred okupacijo Černovic od strani romunskih čet je bila na velikem zborovanju bukovinskih kmetov v tem mestu izdana resolucija, ki je zahtevala pripojitev Bukovine Ukrajini. Toda z odlokom mednarodne mirovne konference v avgustu l. 1920. je bila Bukovina priključena Romuniji. Prebivalstvo Bukovine je po večini ukrajinsko. Po svojem jeziku in običaju se niti najmanj ne razlikujejo od Ukrajincev Podolije.

»MISEL IN DELO« 5-6 ŠTEVILKA

Izšla je majniško-junijska številka kulturne in socialne revije, ki prinaša vrsto zanimivih člankov. Vsebinska je sledeča: Slovenicus: »Mi in Rusija«, dr. ing. Črtomir Nagode: »Gospodarstvo Slovencev v jugoslovanski državi«, dr. Svetozar Llesić: »Rumunski problemi: Transilvanija« dr. Branko Vrčon: »Vojna presenečenje«, Odon Šorli: »Imperializem in mali narodi«, dr. L. Čermelj: »Furlanija v svetovni vojni«. Naš znani kulturni delavec se bavi v tem poročilu predvsem s knjigo »La Guerra e il Friuli«, ki jo je spisal Giuseppe del Bianco o poteku svetovne vojne v naših krajih. Revija prinaša med drugim tudi ocene o drugi knjigi Lahovih spominov, o Vošnjakovih knjigi o Jugoslovanskem odboru i. t. d.

IZVEDBA REFORME SREDNJIH ŠOL V ITALIJI

Te dni je italijanski prosvetni minister Bottai izdal okrožnico v kateri podaja nekaj navodil za enotno izvajanje novega zakona o fašistični srednji šoli. Novi zakon predstavlja daljnosežno reformo italijanskih srednjih šol in uvedbo novega sistema. Naj sledi kratak oris navodil, ki jih je dal italijanski prosvetni minister.

Niža učna doba (za razliko od višje) traja tri leta ter ni dovoljeno nobeno skrajšanje tega roka. Za letošnje šolsko leto velja izjemna starost devetih let za polaganje sprejemnih izpitov, drugače pa smejo delati sprejemne izpite samo učenci, ki dopolnijo do konca leta v katerem delajo izpite, starostno dobo desetih let.

Namen fašistične srednje šole je vzgajati učenca v humanističnem duhu ter v duhu delovne prakse. Učni predmeti so sledeči: verouk, italijanski in latinski jezik, zgodovina in zemljepis, matematika, risanje in telovadba, za učenca še posebej vojaška vzgoja, za učenke pa gospodinjstvo. Število ocen je pet: odličan, dober, zadosten, nezadosten in povsem nezadosten. Ako ima učenec nezadostno oceno sme delati na jesen po-

navljalni izpit iz predmeta, v katerem je dobil omenjeno oceno. Učenci pa, ki dobijo klasifikacijo »povsem nezadosten« morajo ponavljati razred. Vendar pa se morajo profesorji držati naslednjih navodil pri končni klasifikaciji ter upoštevati učenčeve sposobnosti: splošne sposobnosti in napredek v poedinih predmetih, energija in volja, nagnjenje za nadaljevanje študijev, moralne lastnosti in upoštevanje dela v fašističnih mladinskih organizacijah.

Za vstop v klasični licej in na učiteljske odloča ocena iz italijanščine in latinščine, za vstop na razne tehnične šole pa ocena iz italijanščine in matematike, za vstop na umetniški licej pa ocena iz italijanščine in risanja.

S pričetkom šolskega leta 1940-41 se bodo uvedli prvi razredi te nove srednje šole. Popolna reforma pa bo uvedena šele s šolskim letom 1942-43. Nadalje daje prosvetni minister v svoji okrožnici navodila za zidanje primernih šolskih poslopij, kjer še ni teh na razpolago. Po novem razporedu bo smelo imeti vsako srednješolsko središče največ 24 razredov, število učencev v posameznih razredih pa bo moralo biti omejeno.

MANJINSKI PROBLEMI

DVADESETGODIŠNJICA »KULTURBUNDA«

SREDIŠNJE ORGANIZACIJE NIJEMACA U JUG OSLAVIJI.

Mjesečnik »Ravnopravnost« donosi članak o dvadesetgodišnjici »Kulturbunda«, koji je osnovan 20. juna 1920. Danas možemo da konstatiramo, veli list, da je to manjinska kulturno-politička organizacija kakve nema u Podunavlju. Zahvaljujući širokogrudnoj politici jugoslavenskih vlasti i već tradicionalnoj slobodnomnosti i toleranciji našega naroda, pa ustrajnom radu samih Nijemaca, nikla je organizacija koja danas broji već 337 mjernih grupa sa oko 50.000 članova. Samo u toku prošle godine osnovano je 66 novih mjernih grupa.

Zamašnost organizacije vidi se iz njene središnjega ustrojstva, koje je podijeljeno u šest odsjeka: odsjek za organizaciju, kulturni odsjek, odsjek za propagandu, omladinski odsjek, socijalni odsjek i ženski odsjek.

Od prošle godine nalazi se na čelu Kulturbunda dr. Sep Janko. Novi predsjednik vodi organizaciju po principu »firerstva«, pa ne odgovara upravnom odboru. Značajno je, da je po naredbi predsjednika dra Janka od 1. jula obustavljeno primanje novih članova. Očito je to učinjeno s namjerom, da se organizacija očuva od navale oportunistič-

»Ravnopravnost« na koncu veli: »Prilikom dvadesetgodišnjice postojanja Kulturbunda treba da našu javnost podsjetimo na ranije izjave starijšina ove organizacije, kojima su lojalno priznali da je oslobođenje Jugoslavena značilo i uskrš Nijemaca u Jugoslaviji! Tek u jugoslovenskoj nacionalnoj državi Nijemci su se nacionalno osvjestili i organizovali se politički i kulturno u toploj atmosferi jugoslovenskog slobodoumlja. U Jugoslaviji nikla je njihova kulturno-politička organizacija »Kulturbund«, u Jugoslaviji oni dobivaju vlastite škole — a baš ovih dana dozvoljena im je vlastita gimnazija — u Jugoslaviji oni organiziraju upravu uzorni sistem poljoprivrednih i kreditnih zadruga, u Jugoslaviji se razvila njihova štampa do maksimuma.

Jugoslavenske vlasti dale su manjinama mnogo više nego što su bile obavezne na osnovu međunarodnih ugovora. Mi se tome radujemo, a želimo da i druge države krenu istim putem, kako bi se svima manjinama omogućio kulturni razvitak i na taj način stvorila slobodnija atmosfera među narodima Evrope.

„NARODNA GRUPA I PRAVO“

Mjesečnik njemačkog studentskog saveza u Jugoslaviji »Student im Volk«, pripisuje članak dra Franza Brandstettera pod naslovom »Narodna grupa i pravo«. Pisac tvrdi, da još nije stvoren jedan savremeni, na pravu temeljen položaj za samostalan život Nijemaca u Jugoslaviji. Daje se veli, da ni jugoslavenski ustav niti koji poseban zakon ne poznaje pojam njemačke narodne grupe, te da ni taj pojam nema nikakve zakonske podloge. Jedina podloga za pravo njemačkih stanovnika u Jugoslaviji temelji se na Saint-germanskom ugovoru od 5. prosinca 1919. kojim se daje narodnim manjinama zaštita njihove individualnosti. Ova je zaštita me-

djutim iluzorna, jer Liga naroda kojoj su se narodne manjine trebale žaliti ne funkcionira i uz to je praktično nemoguće pozvati jednu vanjsku vladu u zaštitu njemačkih prava u Jugoslaviji. Na koncu se veli: »Povijesni dani, koje proživljujemo nameću nam dužnost, da povedemo brigu o pitanjima koja su u vezi sa našom bor- bom za narod i dom. Ove riječi neka budu putokaz kako su danas manjkave i nedovoljne zakonske osnove našeg narodnog opstanka, kakve opasnosti postoje zbog pomanjkanja ovih osnovica za narodnu grupu i kakve korake moramo poduzeti, da postavimo narodni opstanak na sigurnije temelje.«

KULTURNO SREDIŠTE NJEMAČKE MANJINE

Općinska uprava u Novom Vrbasu zaključila je — kako su javili dnevni listovi — da preda općinsku zgradu nepotpune državne gimnazije sa svim inventarom novo otvorenoj privatnoj potpunoj njemačkoj gimnaziji za 99 godina uz godišnju najamninu od 1.000 dinara. Osim toga je opć. uprava zaključila ustupiti njemačkoj gimnaziji zemljište djevojačkog internata za milijun i po dinara. Pošto u Novom Vrbasu postoje, uz potpunu njemačku gimnaziju, također njemačka preparandija i njemačka građanska škola, to je to mjesto postalo kulturno i prosvjetno središte njemačke narodne grupe u Jugoslaviji.

Koncem školske godine 1939-40 polazilo je njemačku učiteljsku školu u Novom Vrbasu 140 djaka.

Po vjeri djaci su bili: katolici 65 učenika i 28 učenica, evangelisti 26 učenika i 14 učenica, reformisti 7 učenika.

Podrijetlom je iz Dunavske banovine bilo 120 djaka, iz Drinske 2, iz Ervatske 3, iz Dravske 8, s područja

uprave grada Beograda 2 i 5 iz inozemstva.

Privatnu njemačku građansku školu u Novom Vrbasu polazilo je prošle godine 329 djaka. Iz školskoga izvještaja proizlazi da je ova škola u stalnom razvitku.

NAKLADA NJEMAČKIH NOVINA U JUGOSLAVIJI

U Novom Sadu je nedavno održana godišnja skupština »Njemačkog tiskovnog društva«, koje izdaje »Deutsches Volksblatt« i »Deutsche Zeitung«, glavno glasilo »Kulturbunda«. Iz izvještaja se razabire, da se naklada njemačkih novina u Jugoslaviji uvelike povećala posljednje godine. Isto tako je njemački narodni kalendar, koji izdaje spomenuto društvo, doživio pr. veliki uspjeh. Njemačko tiskovno društvo izdaje i ilustrirani tjedni list »Bilderwoche«, ali broj pretplatnika je malen te se list još sam od sebe ne može izdržavati. U upravu su birani novi ljudi. Društvo je u prošloj godini imalo 221.679,09 din iskazanog dobitka.

POLITIČKE BILJEŠKE

TALIJANI I UNUTRAŠNJE REFORME U JUGOSLAVIJI

Talijanski listovi, a i politički krugovi uopće, posvećuju veliku pažnju namjeranim reformama u Jugoslaviji. To potvrđuje i ova vijest, koju donosi ljubljanski »Slovenec« iz Rima.

»Talijanski politički krugovi i talijanska štampa — veli »Slovenec« — posvećuju veliku pozornost gonjenju masona, koje je počelo u Jugoslaviji. Isti krugovi ističu, da tendencije koje se pojavljuju u vezi sa reformama unutrašnje političkih smjernica, postavljaju Jugoslaviju u red onih sila, kojima se otvaraju široki vidici. Odlučne i iskrene nove tendencije, koje se najavljuju, ne mogu ostati neopažene u okviru budućih obrisa novog svijeta, koji

će predstavljati harmoniju i jedinstvo. Obzirom na gonjenje masona u Jugoslaviji, talijanska štampa smatra, da je upravo u Jugoslaviji masonerija ona tajna i najveća sila, koja se odlučno i sve otvorenije protivi provedbi novih reforma. Gonjenje i borbu za odstranjenje masona iz javnog života u Jugoslaviji svi su politički krugovi u Jugoslaviji primili sa velikim simpatijama i odobravanjem. U Rimu naime ističu, da je, bila francuska masonerija jedan od glavnih krivaca za francusku tragediju. Ostranjenje masonskog upliva iz svake sredine može dati samo pozitivne rezultate.

„PICCOLO“ O ZAGREBAČKOJ PROSLAVI

»Il Piccolo« objavljuje dopis svoga beogradskog dopisnika Tomašića, koji je u Zagrebu prisustvovao svečanostima povodom imendana i rođendana predsjednika dra Mačka. Tomašić kaže, da je imendan i rođendan predsjednika dra Vladka Mačka u cijeloj Hrvatskoj proslavljen kao velika narodna svečanost u kojoj je Hrvatska seljačka stranka pokazala svu svoju snagu u gradu i selu. Hrvatsko novinstvo je donijelo opširne članke o dru Mačku i o njegovoj ličnosti, koja je uspjela realizirati

veliki dio hrvatskih narodnih težnja. Tomašić piše, da je predsjednik dr. Maček, pošto je obišao hrvatske zaštitnike u Stubičici održao govor, u kojemu se osvrnuo na versailleski mirovni sistem, te je istaknuo, da se srušilo ono, što je silom bilo stvoreno bez pristanka zainteresiranih naroda, koji nisu mogli izraziti svoje težnje. Sada nitko ne može predvidjeti, što će donijeti budućnost, ali će se morati voditi ratuna o volji hrvatskog naroda.

UDIO TALIJANSKOG I OSTALOG STRANOG KAPITALA NA PODRUČJU BANOVINE HRVATSKE

Tjednik »Pravica«, koji izlazi u Zagrebu donosi u svom posljednjem broju pregled stranoga kapitala uložena na području Banovine Hrvatske u godinama 1937. i 1938.

U drvnoj, kožnoj i tekstilnoj industriji bio je godine 1937. na području Zagreba i Banovine Hrvatske najjače zastupan švicarski kapital sa 148.870.000 dinara, zatim njemački sa 134.311.000 dinara, pa nizozemski sa 48.722.000 dinara.

Nakon toga dolazi talijanski sa 17.170.000 dinara, pa engleski s 10.846.000 dinara i francuski 9.422.000. Druge države, prekomorske, bile su zastupane sa 60.260.000 dinara.

U godini 1938. slika se znatno promijenila. Vodeće mjesto ne zauzima više švicarski već njemački kapital, ali je svota kojom je zastupan nešto manja (125.962.000) Udio švicarskoga kapitala smanjen je na 94.144.000 dinara. Nizozemski kapital, koji je bio treći po redu godine 1937. spao je godinu dana kasnije na neznatnu svotu od 800.000. Nakon švicarskoga udjela dolazi po veličini francuski udio, koji se, u usporedbi s 1937. više nego podvostručio (od 9.422.000 narastao je na 22.879.000). Engleski je po prilici ostao isti (od 10.846.000 spao je neznatno na 9.352.000).

Talijanski uložak također je veoma spao godine 1938. u usporedbi s onim iz godine 1937. Razlika iznosi nekih 15 milijuna (od 17.170.000 na 2.360.000).

Talijanski kapital na području banovine Hrvatske bio je zastupan godine 1937. u drvnoj i tekstilnoj industriji i to u drvnoj mnogo jače nego u tekstilnoj. Prikaz iz godine 1938. pokazuje u stavci drvna industrija potpuno otustvo talijanskoga kapitala, tako da se čitav talijanski uložak odnosi isključivo na tekstilnu industriju.

Na prekomorske države otpada nešto veći udio nego 1937. (62.984.000).

RUSKO-RUMUNJSKA IZMJENA PUČANSTVA

Njemačka poluslužbena agencija donosi vijest iz Bukurešta da se između Sovjetske Rusije i Rumunjske obavlja neke vrsti izmjena stanovništva u Besarabiji na temelju političkih gledišta. U Jessy je stiglo oko 1.000 Rumunja iz Besarabije, dok preko Galca idu oni ljudi, koji se sele u Sovjetsku Besarabiju. To su većim dijelom radnici rodom iz Besarabije, koji se žele povratiti u svoju postojbinu.

STANJE NARODNIH MANJŠIN U TURCIJI

Turčija se je po zmagoviti vojni nad Grki rešila vse grške manjšine, vendar pa so ostale na njenem ozemlju še številne manjšine, s katerimi turška država prav slabo postopa. Tako naj se spomnimo samo Kurdev na vzhodni meji Turčije. Prav za prav izvira turško sovraštvo do Kurdev že od nekdaj, je pa po grozovitosti vsega obsojanja vredno. V javnost je v zadnjih letih le redkokdaj prišla kaka vest. Več pa je bilo govora takoj po svetovni vojni. Sedaj je le indirektno prišla na dan vest o težkem položaju Kurdev. Ko je te dni Nemčija objavila vrsto dokumentov, ki jih je našla v zapuščenem francoskem generalnem štabu, je v dokumentu, kjer se obravnava napad francoskih in britanskih avionov na ruska petrolejska področja bila omenjena kurdska pokrajina ob jezerih Vam in Urmi, katero bi morali omenjeni avioni preleteti. Ta pokrajina, piše v dokumentu, je popolnoma nenaseljena, ker je turško vojaštvo pred dvema ali tremi leti zaradi političkih mer preselilo vse kurdske prebivalstvo.

KULTURNA KRONIKA

BEOGRAJSKI LIST O PEVSKEM ZBORU LJUBLJANSKEGA „TABORA“

Beograjska »Pravda« z dne 10. t. m. je objavila izpod peresa svojega ljubljanskega dopisnika M. Rakočevića dolg članek, v katerem ocenjuje delo in uspehe pevskega zbora Delavskega prosvetnega in podpornega društva »Tabor« v Ljubljani. Ocena je jako laskava in je društvo »Tabor« nanjo lahko ponosno. Po uvodni ugotovitvi, da je pevska kultura pri Slovencih izredno razvita in da stoji Slovenija v tem pogledu daleč pred ostalimi pokrajinami Jugoslavije, pravi dopisnik, da bi bilo težko naštetati vsa pevska društva, ki delujejo v Sloveniji, kajti že vsaka večja slovenska vas ima svoj pevski zbor, ki goji petje in glasbo med narodom. Zbor »Trboveljskih slavčkov« in »Akademski pevski zbor« uživata velik sloves širom Jugoslavije, »Trboveljski slavčki« so celo v južnih krajih naše države dobro znani.

Med zbori, ki v zadnjem času zavzemajo čimdalje jačje pozicije — nadaljuje dopisnik — se po svoji delavnosti in nacionalnem programu odlikuje pevski zbor društva »Tabor«, ki praznuje letos 10-letnico svojega obstoja.

Pevski zbor društva »Tabor« je ustanovil leta 1930. znani ljubljanski pevski in glasbeni strokovnjak Fran Venturini s ciljem, da združi v njem delavstvo, ki ima smisel za petje, da ga na ta način odtegne ulici in gostilni. Poleg tega je imel zbor namen popularizirati potom delavstva domačo pesem. Takoj v začetku je zbor pokazal lepe uspehe in se je razvijal vse do leta 1937., ko je prenehal delati in mu je pretela nevarnost razpada.

Leta 1938. je prevzel vodstvo zbora talentirani in energični skladatelj Janko Guček, ki je takoj spoznal, da je mogoče zbor zopet dvigniti in napraviti iz njega odlični instrument. Lotil se je reorganizacije zbora samega ter njegovega programa, ki ga je preobrazil v izrazito jugoslovanskega. Mnogi slovenski zborovodje namreč izpolnjujejo svoje programe izključno s slovensko narodno in umetniško pesmijo in se niti najmanj ne ozirajo na srbske in hrvatske pesmi, meneč, da se Slovenci ne

morejo zadostno uživati v čustvenost srbske in hrvatske pesmi. G. Guček je šel preko tega predsodka in je stavil na spored veliko število srbskih in hrvatskih pesmi. Uspehi niso izostali. Že čez leto dni je zbor »Tabor« absolviral veliko število Mokranjčevih in Gotovčevih pesmi, ki jih sedaj podaja s takšnim uspehom, da mu je tudi ljubljanska kritika morala priznati absoluten uspeh na tem polju. Za to gre največja zasluga g. Gučku, ki se v stremeljenju, da svoje pevce potanko seznani s srbsko in hrvatsko pesmijo, ni strasil naporov in dela. Sam se je s temi pesmimi seznanil za časa svojega vojaškega službovanja v Subotici, kjer je istočasno vodil pevski zbor tamošnje pravoslavne cerkve. Tedaj je imel prilike slišati od svojih tovarišev-vojakov razne srbske pesmi, ki jim je skušal najti odgovarjajoči izraz; pozneje pa je začel zbirati in komponirati tudi bosanske sevdalinke in južnosrbske popevke. Danes so njegove skladbe na sporedu pri raznih pevskih koncertih v Sloveniji.

Pevski zbor »Tabor« je priredil že več podeželskih koncertov, tako na pr. v Kamniku, Logatcu, Planini in Vrhniki. V načrtu so še drugi takšni koncerti. V ljubljanskem radiu je zbor nastopil s koncertom za naše rojake v inozemstvu, svoj glavni koncert pa je imel lani v decembru v ljubljanski Filharmoniji.

Stvarni program tega zbora je, da mimo gojitve kulta jugoslovanske pesmi obdela vse tri stopnje razvoja jugoslovanske vokalne glasbe: narodne, umetniške in moderne. Medtem mu je že uspelo obdelati tudi najmodernejše slovenske skladatelje, med katerimi so Osterc, Cvetko, Guček, Pirnik in drugi. Za bodočo sezono pripravlja zbor koncert, ki obeta biti za Ljubljano pravo iznenađenje.

Nato navaja dopisnik materialni položaj zbora in izglede, ki jih ima za udeležitev svojih načrtov, ter zaključuje svoj dopis z željo, da bi to »izredno pevsko društvo moglo v najkrajšem času uresničiti svoje namere ter dvigniti kult naše narodne in umetniške pesmi na odgovarjajočo višino.«

VISOKO PRIZNANJE NAŠEMU ROJAKU

Ljubljana, julija. (***) Letošnja Prešernova knjižna nagrada je bila podeljena znanemu slovenskemu književniku in tolminkemu rojaku dr. Ivi Šorliju, notarju v Kranju, za njegov avtobiografski roman »Moja pot do tod«. K visokemu priznanju na književnem polju iskreno čestitam!

Med novelami, ki jih je lektor nemške akademije Stan. Hafner izbral za zbirko »Slovenische Novellen«, ki jo je izdala založba Adolf Luser v Leipzigu, z namenom, da prikaže nemški javnosti današnje slovensko književnost, je tudi F. Bevkova novela »Bajtar Mihale«.

JOŽE PAHOR: »MATIJA GORJAN«

Kakor smo že pred časom omenili, je Slovenska matica v letošnji izdaji izdala tudi obsežen roman našega rojaka Joža Pahorja »Matija Gorjan«. Pisatelj je zalel snov za svoj roman iz slovenskega

punta l. 1515 ter s tem ustvaril svoje najbolj dognano delo. Roman obsega 404 strani.

NAŠI POKOJNIKI

NENADNA SMRT NAŠEGA ROJAKA

Ljubljana, 20. julija. (***) Nagle smrti je v Mariboru umrl 19 t. m. popoldne naš rojak, bančni uradnik Viktor Pertot, star komaj 53 let. Pokojnik je bil pred vojno uradnik Živnostenske banke v Trstu po prevratu pa se je preselil v Maribor, kjer je neumorno in večino sodeloval pri tamkajšnji podružnici Ljubljanske kreditne banke. V Mariboru je bil znan kot izvrsten tenorist in je bil agilen član raznih mariborskih pevskih društev. V vseh krogih je bil zaradi svojega vedrega značaja in družabnosti zelo priljubljen. Za njim žaluje soproga Valerija, sin Vojteh ter hčerka Nada. Naj bo našemu rojaku lahka slovenska zemlja, težko prizadetim svojcem naše iskreno sožalje.

Ernest Radetič:

KAD JE ZORA PUCALA..

— Čekajte, ljudi, ne ču ja da ubijen u ditetu volju. Ma kada ste mu vi tolike predike jur zdilili, kada ste tu sirotu Zvanu inšempijali da će je biti sin gospodin, vokato, profesor, sudac, kapitan, pop, biškup, pak i papa, puštite da je i ja zapitam: A ne bi li bilo bolje, Zvana, da vam je sin doma usta? Na svojoj zemlji pod svojim krovom, na staron didovon ognjištu? Vi niste tako velika sirota i njemu ne bi bila sila, da hozeva po tujih žurnadah za bokun palente.

— Ne bi, fala Bogu, preplašeno će Zvana, iznenadena takovim preokretom razgovora. Smetena sva se je uvukla u svoju plaštenku.

— Znaće, teta Zvana, da bi Jakov bio najveći gospodin, da ustane doma na svojoj zemlji? Kopa bi — ma za sebe, ora bi — ma za sebe, kosija bi — ma za sebe, trga bi — ma za sebe. Ničigov sluga ne bi bija, ničigov hlapac. Nenoga gospodara ne bi ima nad sobom do Boga na nebu i cesara na zemlji. Sam bi bija svoj gospodar, a to je najveći gospodin. Ki je danas tako veliki gospodin, kako ča je gospodin dobar kmet? Financa, jandarmo, maještar, kapoštacion, sudac? Impijegato? Sve su to sluge, sluge, jadni hlapci... ča služe goremu od sebe i vajku su u strahu za uni prokleti bokun kruha za koji služe...

— Stani Jovakin! To nisu beside za dite ča putuje u novo življenje... Jakove, dite moje, samo naprijed. Narod naš brižan te čeka! Krvavo su mu potribni študijani ljudi od njegove krvi. Potribniji su mu od kruha svakidašnjega. Ko ti bude kada teško, ne stani, ne preni se truda i muke. Znaj da svi mi čekamo na te, da gledamo u te, kako u Boga... Slušaj mene staroga župana i domisli se na današnji dan. Narod te čeka, narodu si potriban...

— Ne ču stati, Barba! Ne ču tako me Bog pomoga i lipa Mati Bojza... zanesao se dječak. Zvana je plakala. Sve ju je to potreslo. Sva ona najraznolikija čuvstva što su joj već nekoliko dana kipjela u duši sad su provaila i ona je briznula u grčeviti plač.

Taj je plač djelovao zarazno. Jakov stane također žmrcati, a onda zatuli i on. Barba Ive i Barba Jure bili su takodjer ganuti. Sav je taj razgovor, tako lijepo započeo nekako skrenuo. I njih kao da je nešto stisnulo u grlu. Zanimiše.

A Jovakin stisne srdito zube, ljuti i na sebe što je u neugodnom času izlanuo svoje najintimnije misli, na ove glagoljive starce, a na koncu i na lijeve magarce, koji su tako sporo odmicali, da je do takovih razgovora došlo.

— Va, eri, vrazje blago na! raspali se i ubode palicom magarce pod rep. A magarci povukoše da im se koža na vratu pod jarmom skvrčila. Vozić pojuri po ravnoj cesti.

Vprašanje učiteljev kontraktualcev

Zadnja številka »Učiteljskega lista« je prinesla obširno poročilo o delu in položaju sekcije JUU v poslovnem letu 1939-40 iz katerega povzemamo odlomek, ki zadeva tudi naše rojake učitelje, kontraktualce in dnevničarje:

To vprašanje obravnava sekcija že več let. Zaradi obrazložitve položaja je predsednik potoval v Beograd in posredoval pri g. ministru prosvete in pri referentih. Pri intervenciji je iznesel naše poglede na to vprašanje in naše predloge za rešitev, ki vsebujejo:

Zaradi razmer, v katere so prišli slovenski in hrvatski učitelji, so bili prisiljeni za teči se v Jugoslavijo.

Tu so bili sprejeti v začasno kontraktualno ali dnevničarsko službo.

Po položitvi dopolnilnih zrelostnih izpitov in dopolnilnih praktičnih učiteljskih izpitov jih je ministarstvo prosvete sukcesivno prevajalo v službenim letom odgovarjajočo skupino v redni drž. učiteljski službi.

Z razsodbama drž. sveta br. 7358 z dne 28. marca 1936 in br. 120 z dne 17. februarja 1937, ter po uveljavljenju odločbe min. prosvete O. N. br. 43.575 z dne 23. julija 1936, pa je to stanje prenehalo.

Zakon o narodnih šolah določa v § 71. za učiteljsko kvalifikacijo dovršeno državno učiteljsko šolo z diplomskim izpitom in za stalno učiteljsko službo tudi praktični učiteljski izpit. Isto kvalifikacijo zahteva uradniški zakon za državno kontraktualno učiteljsko službo.

Zaradi citiranih razsodb državnega sveta in cit. odločbe min. prosvete, ti učitelji ne morejo biti niti prevedeni v redno državno službo — učiteljsko — niti ne morejo ostati v kontraktualni službi, ker niti zanje nimajo po zakonu kvalifikacije.

Grozi jim odpust iz kontraktualne službe in s tem izgube eksistenco. Izpostavljeni so nevarnosti, da bodo z družinami brez sredstev na cesti.

Socialni in nacionalni razlozi in moralna obveza države do teh učiteljev narekuje, da se čim prej pravno uredi njihov položaj.

Za ureditev položaja kontraktualnim učiteljem bi bilo potrebno:

1. da se § 71. zakona o narod. šolah dopolni tako da morejo biti postavljeni za začasne učitelje narodnih šol kontraktualni učitelji in učitelji dnevničarji, ki so že opravili dopolnilni zrelostni izpit na učiteljski šoli, odnosno dosegli notifikacijo učiteljskega zrelostnega izpita;

»REGIME FASCISTA« O SOVJETSKOJ UNIJ

Poznat fašistički list »Regime Fascista«, koji izlazi u Cremoni u jednom članku oštro opominje Sovjetsku Rusiju, da bi svaki pokušaj sa njezine strane da zaskoči osovinske sile izazvao brzi odgovor od strane Adolfa Hitlera i Benita Mussolinija. U nepotrišanom ovom članku organa uglednog prvaka fašističke stranke Farinaccia, tvrdi se, da se Englezi još uvijek nadaju, da će prije nego što kucne posljednji čas, Sovjetska Rusija pokušati zaskočiti os, i time spriječiti uspon osovinskih sila.

NOVI KREDITI ZA ITALIJANSKO MORNARICO

Italijanski ministarski svet je sprejel načrt zakona, ki se nanaša na kredit od 265 milijonov lir namenjenih za vojno mornarico. Prav tako je bil sprejet načrt zakona o izplačevanju vojne škode vsem italijanskim državljanom, ki so jo pretrpeli v sedanjih vojni.

— Bog Barba Jure, Bog vikne Jovakin...

— Bog Zvana, Bog dite moje! I Bog daj sriću! viknuli su još starci. Zvana je mahnila rukom, nešto doviknula i nastavila plakati...

Bili su kod šprahovice, velike prostrane lokve kraj ceste, koja vodi iz Poreča u Pazin, a nedaleko sela Bašića. Jutro je bilo divno. Trsje uz cestu zelenilo se kao more. Krupni grozdovi visjeli su, prepuni dragocjenog soka, prelijevajući se — vlažni od jutarnje rose, u hiljadu duginih boja.

Priroda se je budila, seljaci iz Bašića dovodili su volove na napajanje na lokvu. Čulo se zveckanje zvonaca, pjevanje pastira i pastirica, pućurikanje prepelica i cvrkut lastavica, koje su se već zalijetale iz gnijezda i naganjale se nad lokvom u lovu za kukcima i komarcima. Među trsjem skakutao je kos, koji se prikratio pod grozd i ključao slatko zrnje...

Nebo je bilo ko krv. Pucala je zora, sunčane su zrake već probijale oblake i svaki tren imalo je jutarnje sunce da probije krvavo rumenilo i plane u svem svom sjaju...

Prizor je bio veličanstven. Jakov je gledao zapanjeno. I u času kad je sunce granulo, kad je razbilo noćni mrak i probilo oblake, klikne tako glasno da se Zvana trgnula:

— Zora puca bit će dana... (Konac prvog poglavlja)

2. da se dopolni isti § z dodatno določbo, da se smejo kontraktualni učitelji in učitelji dnevničarji z dopolnilnim zrelostnim uč. izpitom v naši državi postaviti ob upoštevanju službe po § 54. v zvezi s § 53. zakona o državljanstvu, z dne 21. septembra 1928. za stalne učitelje narodnih šol.

3. da se dopolni § 47. zakona o učiteljskih šolah, da sme ministarstvo prosvete po zaslusanju Glavnega prosvetnega sveta nostrificirati v inozemstvu položene učiteljske izpite za pouk na osnovnih šolah z do ločitvijo dopolnilnih izpitov na učiteljskih šolah. S temi izpiti se doseže veljavnost diplomskih izpitov učiteljskih šol.

Jeseni leta 1939. je slednjič ministarstvo prosvete odredilo, da se polagajo dopolnilni učiteljski diplomski izpiti v mesecu juniju pred redno izpitno komisijo. Na to odločbo smo poslali novo predstavko ministarstvu prosvete, v kateri smo prosili, naj se dovoli polaganje izpitov v mesecu januarju. Prošnja je bila zavrnjena. Prizadeti so morali polagati izpite v juniju in so jih tudi položili. V smislu sklepa seje upravnega odbora z dne 25. maja in predsedniškega zbora z dne 26. maja, je organizacija podprla te tovariše tudi gmotno in jim nudila odgovarjajoče zneske za takse. S tem je rešen prvi del tega vprašanja. Morali bomo še nadalje delati za njihov sprejem v državno službo in za vstetje let.

Kakor vsako leto, smo tudi letos pravočasno sestavili predloge za finančni zakon in jih dostavili po izvršnem odboru ministarstvu prosvete. Predloge smo poslali tudi kraljevski banki upravi s prošnjo, da podpira naše težnje in zahteve za izboljšanje šolstva in položaja učiteljstva. Ker narodna skupščina ni zasedala, tudi niso mogli biti obravnavani naši predlogi. Zato je ostalo vse pri starem in ne moremo za beležiti uspehov.

Med ostalimi predlogi je bila navedena tudi notifikacija učiteljskih diplom in praktičnih izpitov.

K § 71. zakona o narodnih šolah naj se doda nov odstavek dodatno k § 44./8. in 134./51. fin. zak. za leto 1939/40., ki naj se glasi: »Pogodbeni učitelji in učitelji dnevničarji jugoslovanskih narodnosti, ki so napravili v tujini zrelostni izpit in praktični učiteljski izpit, so dolžni polagati samo dopolnilni izpit iz nacionalne skupine k praktičnem izpitu kot pogoj za sprejem v drž. službo.«

20.000 ITALIJANSKIH DELAVCEV V NEMŠKI INDUSTRIJI

Po sporazumu, ki je bil zaključen med fašistično konfederacijo in nemškim ministrom za dela, bo Nemčija prevzela 20.000 italijanskih delavcev, ki bodo zaposleni v nemški industriji. Prvi vlaki italijanskih delavcev so že prispeli v Nemčijo.

EKSPLOATACIJA NAFTE V ALBANIJI

Italijanska statistika objavlja podatke o eksploataciji nafte v Albaniji. V teku tega leta prikazuje proizvodnja nafte stalen porast. Italija je v Albaniji pridobila v prvi polovici l. 1939. 103.000 ton sirove nafte napram 41.000 tonam v razdoblju l. 1938.

Pred Lovranom

Brod pluzi pjenu
i srebrene niti mota
na modrom vretenu
Ko galeb oblak u daljini zginu
i šiljati se otok stanji
u dugu sivu sandolinu
Lovran! — to zbogom nam znači,
moja dragano
ne čutim da boli;
ljubavi se tek miris u život ponese
a cvijet mu se zaboravlja lagano.
(»Hrvatska revija«)

NIKOLA LANK

JURIĆEV KUTIĆ

(Iz »Malog Istranina« br. 9-10)

Otac nakon što je Jurića pošteno natukao): Tako! Sada sam te kaznio, jer si bio neposlušna. Dobio si što te ide, da ti to ostane u pameti!

Jurić: Ali oče, pa moja pamet nije na onom mjestu po kojem si me ti tukao.

Učitelj: Dakle, kaži ti meni, Juriću, što vidimo nad sobom, kada smo vani u prirodi?

Jurić: Modro nebo! odgovori Jurić.

Učitelj: Dobro! Ali ako pada kiša?

Jurić: Kišobran, gospodine učitelju!

Otac: Upamti, sine moj, što tko nauči to mu nitko ne može oduzeti.

Jurić: To je istina, oče, ali što tko ne nauči, to mu se još manje može oduzeti.

Učitelj: Reci mi, Juriću, kako su se zvali ljudi, koji su u starom vijeku živjeli kraj rijeke Nila?

Jurić: Znam, gospodine učitelju. Zovemo ih mumije.